

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/12947,Na-sowieckim-etapie-Pamietnik-19391943.html>
19.04.2024, 17:09

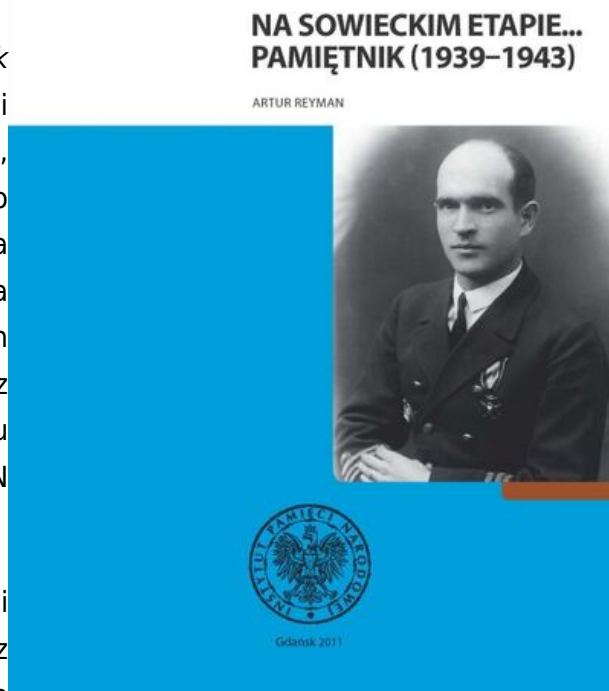
Na sowieckim etapie... Pamiętnik (1939-1943)

Artur Reyman, *Na sowieckim etapie... Pamiętnik (1939-1943)*, wstęp i opracowanie Dominik Sokołowski, Gdańsk 2011, 132 s.

Książka *Na sowieckim etapie... Pamiętnik (1939-1943)* to opracowane pamiętniki komandora Artura Reymana (1900-1983), oficera Polskiej Marynarki Wojennej, jednego z twórców polskiej hydrografii oraz więźnia łagrów sowieckich. Spisane zostały one na podstawie wspomnień i wcześniejszych notatek komandora. Zapiski opracował oraz wstępem opatrzył pracownik pionu archiwalnego gdańskiego oddziału IPN Dominik Sokołowski.

Pamiętniki obejmują okres od ewakuacji Kierownictwa Marynarki Wojennej z Warszawy we wrześniu 1939 r., następnie okres ukrywania się na fałszywych papierach we Lwowie, wreszcie aresztowanie przez NKWD wiosną 1940 r., śledztwo i pobyt w łagrach, służbę w Bazie Ewakuacyjnej Polskich Sił Zbrojnych w Krasnowodzku pod komendą pułkownika Zygmunta Berlinga, ewakuację do Persji i dalszą podróż aż do przybycia do Wielkiej Brytanii w maju 1943 r.

Dotąd opublikowano wiele świadectw Polaków, którzy po 17 września 1939 r. przeżyli gehennę na „niehumanitarnej ziemi”. Relacja A. Reymana jest jedną z nich. Za jej walor uważam nie tylko zawartość merytoryczną, lecz i styl, w jakim pisał Autor - styl wyważony i rzeczowy. Bardzo interesujące są jego obserwacje zachowań urzędników państwa sowieckiego. Co ciekawe, człowiek, który wrzucony w tryby maszyny GUŁAG-u nie jeden raz otarł się o śmierć, przedstawia ich bez emocji. Odniosłem wręcz wrażenie, że znacznie częściej wspomina o więziennolagrów przeszłości urzędników i konwojentów niż ich oddaniu komunizmowi. Równocześnie w jego opisie przeraża otępienie sowieckich

czynowników, ich obojętność na cierpienia i śmierć więźniów, łagierników czy w ogóle ludzi. Znamienny jest opis zachowania zastępcy naczelnika łagru, który kwituje śmierć obozowej lekarki słowami: „Czego krzyczycie? O co chodzi? (...) Będzie druga.” Reyman starał się obiektywnie utrwalić obraz społeczeństwa sowieckiego, napotkanych patologii (m.in. złodziejstwa), a z drugiej strony zachowań nacechowanych empatią i gotowością niesienia pomocy. Nie ma w tej narracji zapiekłości i nienawiści do narodów żyjących w państwie Stalina. Całość jest sformułowana w sposób bardzo syntetyczny. Jest to dokument martyrologii Polaków na Wschodzie, a zarazem świadectwo oficera WP, który szczęśliwie uniknął śmierci w katyńskich dołach.

fragment recenzji dr. hab. Grzegorza Berendta

Publikacja obok zasadniczej części (pamiętnika i wstępu) zawiera aneks z fotografiami, dokumentami i mapami (tymi ostatnimi sporządzonymi przez samego Artura Reymana), jak również indeks osobowy oraz miejscowości.

Publikacja jest 20 tomem wydanym w ramach oddziałowej serii wydawniczej gdańskiego oddziału IPN.

PLIKI DO POBRANIA

[Spis treści \(pdf, 42.84 KB\) 13.11.2019 11:53](#)

Gdzie kupić publikacje: